

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې او د مسلکي د مرکز معیشت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف عمومي ریاست

A

R

ټولګ اووم ی

د رسمي کتابونه د پوهنې په وزارت پورې اړه لري.
په بازار کې یې اخیستنه او خرڅونه په کتابتون منع ده.
له سر غږ وروڅکو سره قانوني چلند کېږي.

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزنې او د ساینس د مرکز معیتیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی ریاست

هزاره اولاد گي

د چاپ کال ۱۳۹۰ هـ. ش

الف

مؤلفان:

سید انور میچنخیل د هنرونو د دیارتمنت علمي غړی
محمد غالب الله یار د هنرونو د دیارتمنت امر

علمي او مسلکي اديتور

سید انور میچنخیل

د ژبې او ادبیاتو اديتوران

محمد قاسم هیله من د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د پروژې غړی.

مولف محمد سهراب دیدار

د ایډټ مسلکي کمیټه

پوهنمل عبدالرحی فرحمند د هنرونو د پوهنځي استاد

د پوهنې وزارت:

غلام محمد راهي د هنر د مضمون بنوونکي

عاطفه شبنم عارفې د هنر بنوونکې

دیني، سیاسي او فرهنګي کمیټه:

- مولوي عبدالصبور عربي

- دکتور محمد یوسف نیازی

- حبیب الله راحل د پوهنې وزارت سلاکار د تعلیمي نصاب د پراختیا په ریاست کې

د څارنې کمیټه:

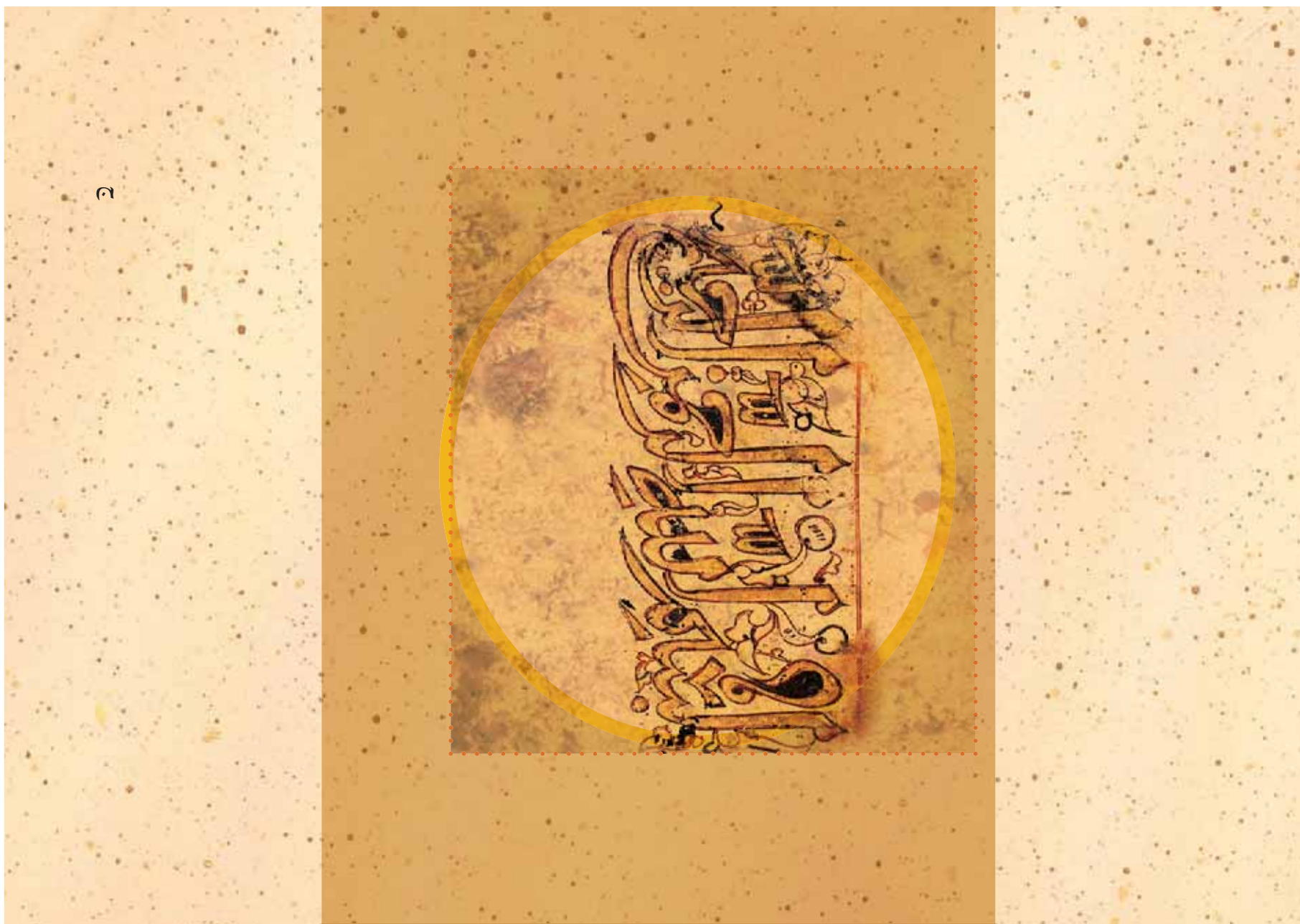
– دکتور اسدالله محقق د تعلیمي نصاب د پراختیا، د بنوونکو د روزنې او د ساینس مرکز معین

– دکتور شېرعلي ظریفې د تعلیمي نصاب د پراختیا د پروژې مسوؤل

– د سرمؤلف مرستیال عبدالظاهر گلستاني د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی رئیس

طرح او ډیزاین

رحمت الله غفاري

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی	دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د توري	هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی	د بلوڅو د اړیکو
د پښتون او هزاره وو	د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي	پامریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي	هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل خلیري	لکه لمر پر شنه اسمان
په سینه کې د اسیا به	لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مو دی رهبر	وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزير پيغام گرانو ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختيا او پرمختگ بنسټ جوړوي. تعليمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکى دى چې د معاصر علمي پرمختگ او ټولنې د اړتياو له مخې رامنځته کېږي. څرگنده ده چې علمي پرمختگ او ټولنيزې اړتياوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعليمي نصاب هم علمي او رغنده انکشاف ومومي. البته نه ښايي چې تعليمي نصاب د سياسي بدلونونو او د اشخاصو د نظرياتو او هيلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دى، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتيب شوى دى. علمي گټورې موضوعگانې پکې زياتې شوې دي. د زده کړې په بهير کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدريسي پلان برخه گرځېدلى ده.

هيله من يم دا کتاب له لارښوونو او تعليمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د ميتودونو د کارولو له لارې تدریس شي او د زده کوونکو ميندې او پلرونه هم د خپلو لویو او زامنو په پاکيفته ښوونه او روزنه کې پرله پسې گډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هيلې ترسره شي او زده کوونکو او هېواد ته ښې برېاوې ور په برخه کړي.

پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ گران ښوونکي د تعليمي نصاب په رغنده پلي کولو کې خپل مسؤليت په رښتوني توگه سرته رسوي.

د پوهنې وزارت تل زيار کاږي چې د پوهنې تعليمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دين له بنسټونو، د وطن دوستۍ، د پاک حس په ساتلو او علمي معيارونو سره سم د ټولنې د څرگندو اړتياو له مخې پراختيا ومومي. په دې ډگر کې د هېواد له ټولو علمي شخصيتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او زده کوونکو له ميندو او پلرونو څخه هيله لرم چې د خپلو نظرياتو او رغنده وړانديزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تاليف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې د دې کتاب په چمتو کولو او ترتيب کې ښې مرسته کړې، له ملي او نړيوالو درنو مؤسسو او نورو دوستو هېوادونو څخه چې د نوي تعليمي نصاب په چمتو کولو، تدوين او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې ښې مرسته کړې ده، مننه او درناوى کوم.

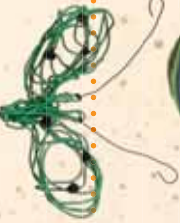
ومن الله التوفيق

فاروق وردگ

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې وزير

لړلیک

مخ	سربک	
۱	کرښه او یا خطونه	۱
۳	په خطونو انځور کړي	۲
۵	په افغانستان کې له اسلام نه مخکې د هنر تاریخ	۳
۹	له هنري وسیلو سره اشنایي	۴
۱۳	شکل ، سطح او حجم	۵
۱۵	په ګوتو ټاپه کول	۶
۱۷	شکل (سطح او حجم)	۷
۱۹	د ډبرو د دورې هنر	۸
۲۱	د سیمې کړي جوړول	۹
۲۳	له میوي څخه د ډک لوبښي انځورول	۱۰
۲۵	د دین التهرین ، ایران او لرغوني مصر هنرونه	۱۱

۱۲	له رس خټي څخه د حجمونو جوړول	۲۷	
۱۳	د خپلي خوښي د فصل انځورول	۲۹	
۱۴	له رس خټي څخه د کوټو د فشار په طريقه د حجم جوړول	۳۱	
۱۵	د هند، لرغوني چين او جاپان هنرونه	۳۳	
۱۶	جوړښت يا بافت	۳۵	
۱۷	د خټينو حجمونو رنگه کول	۳۷	
۱۸	د لرغوني يونان او لرغوني روم هنرونه	۳۹	
۱۹	د بېلو بېلو سيمي حجمونو جوړول	۴۱	
۲۰	د مسيحيت هنر	۴۳	
۲۱	له طبيعي موادو څخه د لاسي کارونو جوړول	۴۵	
۲۲	د افغاني هنرمندانو پېژندل	۴۷	

ز

کرنبه او یا خط

خط څه شي ته وايي؟
په خپل چاپیریال کې کوم خطونه وینئ؟

د کاغذ په پاڼې یوه کرنبه و کارې، هغې نښې ته چې د پنسل له نوکې څخه پر سپین کاغذ پاتې کېږي، ټکي یا نقطه ويل کېږي. د یوه کاغذ پر مخ د انسان د لاس حرکت خط جوړوي چې د ټکو یا نقطو مجموعه ده. که د دواړو لاسونو ورغوي سره و نښلوه، د دواړو لاسو تر منځ یو نوی خط لیدل کېږي. که لاسونه سره جلاکړو، هغه له منځه ځي. د ځمکې او اسمان تر منځ یو خط لیدل کېږي چې د ((افق)) په نوم یادېږي. دا خط د سمندر په خواکې په ښه توګه د لیدلو وړ دی. هر څومره چې کښته او پورته ولاړ شو، د سمندر خط هم زموږ سره ځي او راځي. له دې امله د افق خط د انساني دید د ارتفاع

(۱) انځور(مستقیم خطونه)

له نظره تغير کوي. د بېلو بېلو شيانو او موجوداتو په څنګ کې يو خط ليدل کيږي چې کولای شو د هغه په واسطه د هر شي شکل وښيو. کولای شو چې غږ، الوتو، نځي، مڼه، کور، موټر، کښتۍ، الوتکه او داسې نور په بېلو بېلو

(۲ تصوير) مات شوي خطونه

خطونو وښيو.

هغه خطونه چې موږ په خپله شاوخوا کې وښو مختلف ډولونه لري. کولی شو چې هغه په درو برخو وويشو. ۱- مستقيم خط ۲- منځني خط ۳- منسکر خط (مات شوی خط) ۱- ۲- ۳- شکلونو ته وګورئ

(۳ شکل) منځني خط

تمرین:

- ۱- په طبیعت او خپل چاپیریال کې د مستقیمو خطو ډولونه پیدا کړئ.
- ۲- د منځني خطونو نمونې په طبیعت او خپل چاپیریال کې پیدا کړئ.
- ۳- بیل بیل منسکر خطونه په طبیعت او چاپیریال کې ولټوئ.
- ۴- د عمودي، افقي، مایل او مستقیمو خطونو نمونې په کومو ځایونو کې وښئ.
- ۵- ډول ډول خطونه چې مو پیدا کړل، بیا یې سره پرتله کړئ.

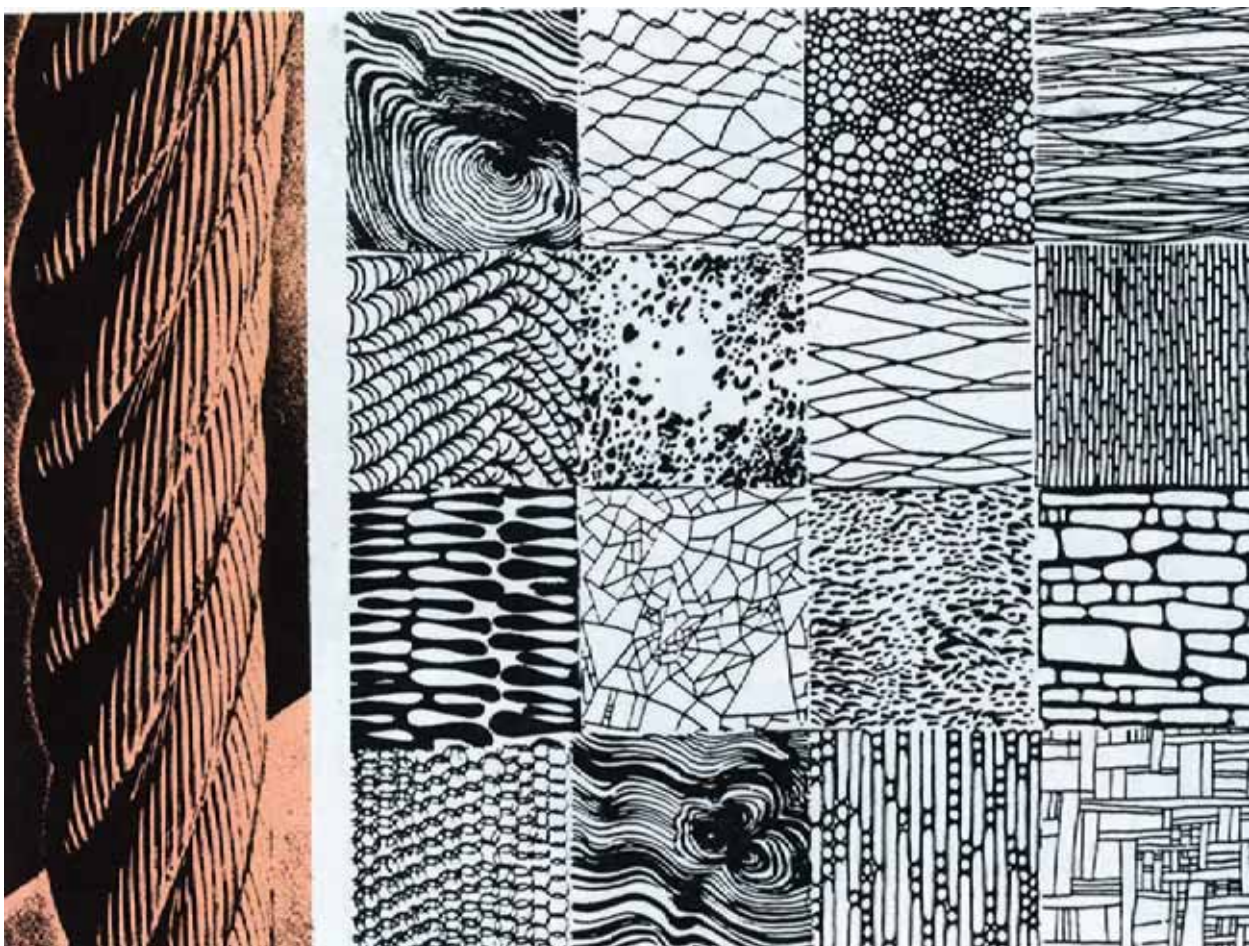
په خطونو انځور کړي: ایا د انځورولو لپاره په لومړي سر کې باید باید ځانګړې موضوع په پام کې ولرو؟

د خطونو په مرسته ښکلي شکلونه انځورولای شو: یو ساده خط انتخاب کړئ او هغه د نورو خطونو په مرسته داسې بشپړ کړئ چې ستاسې د خوښۍ انځور رسم کړي. ددې کار لپاره د خط شکل او دهغه حالت ته باید په ډیر غور او دقت پاملرنه وکړئ.

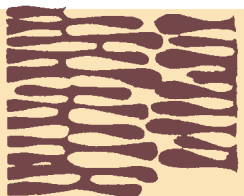
د خطونو په لیدلو د کوم شکل په فکر کې لوړېږئ؟ دنورو خطونو په زیاتولو سره یو شکل رسامي کړئ، ترڅو هغه شی چې تاسې په خپل ذهن کې مجسم کړی دی، وښی.

ددې کار لپاره کولی شئ، خپل کاغذ بېلو بېلو خواو ته تاو کړئ. کیدای شي چې له کومې بې زاوېي څخه یو مناسب شکل پیداکړئ، وروسته هڅه وکړئ چې هغه د خپلې خوښۍ په شکل بدل کړئ. دهغې د بشپړولو لپاره د موضوع جزئیات په لومړني خط وریات کړئ او خپله طرحه بشپړه کړئ. بیا هغه په خپله خوښه ښکته کړئ.

نمونه:

- ۱- به پیلو منحنی خطوطو د خپلې خوښې شکل رسامي کړئ.
- ۲- د مات شویو خطوطو (منکسر) څخه په ګټه اخیستنه ډول ډول شکلو ته انځور کړئ.
- ۳- د عمودي، افقي او مایل مستقیمو خطو څخه ابتکاري شکلو ته جوړه کړئ.

د افغانستان د هنر تاریخ د افغانستان د لرغونو اثارو په هکله معلومات لری؟

(۱) النخرو د عاج له جنس څخه د
میزروه دوره پېښه .

د افغانستان ډیر پخواني انساني وسایل د ((ډبرو په لومړۍ)) دورې پورې اړه لري چې د غزني د((ناور)) په دښته کې کشف شوي دي. دا وسیلې د اوسنیدان او چقمق له ډبرو څخه جوړې شوي دي چې تاریخ یې له میلاد نه مخکې سلو زرو کالو ته رسیږي.

(۲) النخرو په بگرام کې د لاس ته راغلل
اثارو اندازه CM) ۸۷۳

تیره ونه، د ډبرو همستې او تېرې ډبرې یا په طبعي شکل او یا د انسان په لاس جوړې شوي او په کار وړل شوي دي. ددې وسیلو جوړول د ډبرو پخوانیو زمانو انساني مهارت شمیرل کېږي.

د ډبرو د منځنۍ دورې ټولنې په غارونو کې اوسېدې. د انسانانو د ژوندانه ارزښتمن اثار چې د سمنگانو د ((اق کپرک)) او ((هزار سوم)) په غارونو کې پیدا شوي دي، په زړه پورې اثار دي چې د ډبرو په منځنۍ دورې پورې اړه لريدا په افغانستان کې د لومړنیو انسانانو د ژوندانه ډیر په زړه پورې اثار دي. په دې غارونو کې د کار په وسیلو سربیره د خطونو او نقاشیو نمونې هم لیدل شوي دي. ځینې پوهان په دې باور دي چې دا پیچلي او په یو بل پورې تړلي خطونه په افغانستان کې د نقاشۍ او

رسم الحظ

(۳۲ انځور) د مومرو په ډبرو کې کیندل شوی.

لومړنۍ نمونې دي چې په دې غارو کې کشف شوي دي. ددې اثارو تاریخ له میلاد نه مخکې د شلو زرو نه تر پنځو سو زرو کالو پورې رسیږي. د بدخشان د کور په دره کې ځینې کشف شوي اثار د ډبرو په نوي دورې پورې اړه لري. په دې دوره کې په صیقل شویو ډبرو سربیره د مذهب علامې هم لیدل شوي دي. د مړو د ښخولو له طریقې څخه داسې معلومېږي چې ددې حوزې انسانان د عقیدو او معنوي مراسمو درلودونکي وو.

د (۵) انځور) لاس بند د حيوان په انځور
په خشتان

(۵) انځور د جواهراتو صنایع د مراح
کندن کاري

د انسانانو ذهني پراختیا، د باورونو ایجادول او عقیدې په حقیقت کې د ډیر پخواني هنري آثار، لکه: نقاشي، مجسمه جوړونه او بېلا بیل سفالي لوښې د ((مندیگک)) په اثارو کې کتلاي شو. مندیگک یوه لرغونې سیمه ده چې د ((گنداهارا)) (اوسني ننگرهار) په شمال لویدیځ کې پرته ده. ددې لرغونې سیمې په اثارو کې خټینې مجسمې او سفالي لوښې چې په هندسي مضمو انځورونو ښکلي کړای شوي دي او د معمارۍ هنر کشف شوی دی چې تاریخ یې له میلاد څخه مخکې درې زره کلونو ته رسېږي. د فاریاب ولایت د ((دانشلي)) په سیمه کې د مهر وونو ورنونو کشف کیدل د هنر د پراختیا ښه ثبوت دی دا مهر وونه په ډیر مهارت سره جوړ شوي دي. کورنیو مهر وونو د امیرانو له مهر و سره توپیر درلود. ددې کشف شوو اثارو تاریخ له میلاد نه مخکې یو زرو کلونو ته رسېږي.

د بلخ په ((ای خانم)) کې د ښښو جوړولو او په هغې کې د نقشونو دانځورولو مهارتونه په افغانستان کې د هنر د پراختیا یو بل پړاو بلل کېږي. سربېره پر دې په بلخ او ای خانم کې په زیاته اندازه ښښه یې، گیلاسونه چې شاوخوا یې په ښکلو او رنگه نقشونو او انځورونو ښکلي شوي، کشف شوي دي. په همدې سیمه کې یو ورژني لوښالی (سټیوم) چې په څلور ضلعي تېرو باندې فرش دی، کشف شوی دی. هغه څه چې دای خانم دریځ له نورو ساحو څخه جلا کوي دا دي چې د لومړي ځل لپاره د یونان او یونان- باختري هنر د مجسمو په جوړولو کې د ودانیو د کار وسيلې، د ښکلا سامان او الې لیدل کېږي چې د هغو تاریخ له میلاد څخه وړاندې لومړۍ او دویمې پیړۍ ته رسېږي. ((طلا تپه)) د افغانستان یوه بله لرغونې سیمه ده. له طلا تپې څخه په ښکلو ښایسته ډیزاینونو جوړ شوي

له یو ویشټو زرو څخه زیات طلايي اثار کشف او تر لاسه شوي دي. دا هنري اثار ډیر زیات ارزښت لري. د ونو پاتې، د هوسۍ، مجسمه، ډول ډول لاس بندونه چې په لاجوردې ځميو ښکلي شوي دي، په دې لرغونو اثارو کې شامل دي.

یوه بله سیمه چې د افغانستان د هنر په تاریخ کې ځانګړی ځای او ډیر ارزښت لري، هغه د بامیانو سیمه ده، د بامیانو ولایت د افغانستان په مرکز کې پروت دی. د بودا لویو مجسمو چې په ټوله نړۍ کې ساری نه لري دې سیمې ته ښکلا ور بخښلې وه چې د ((صلصال)) او ((شمامه)) په نوم یادېږي. نوموړي اثار د درېیمې او څلورمې میلادي پېړیو شهکارونه دي. د الوېې مجسمې د ګنډاهارا او یونان- بودايي ګډه هنري ترکیب دی. په نړۍ کې د لومړي ځل لپاره د بامیانو په مغارو کې د انځورولو په موخه له روغې رنگ څخه ګټه اخیستل شوې ده.

په بگرام کې د کشف شویو اثارو هنري ارزښتونه د افغانستان د هنر په تاریخ کې ټاکلی ځای لري.

د بودانسانسبه او د ښکلي څېرې لرونکې مجسمه په هله کې جوړه شوې ده. ددې دورې آثار د ګنډاهارا د مکتب په نوم یاد شوي دي. د ګنډاهارا په مکتب کې معنویت له هند او مادیت له یونان څخه اخیستل شوي دي. ددې اثارو تاریخ څلورمې، پنځمې او شپږمې میلادي پېړیو ته رسېږي.

(٦ انځور) پېړونزو کې جوړه شوی کاسه د اوبنکو د څانګو طرح

تعمیرین:

ایا ستاسو په چاپیریال کې، لرغوني اثار پیدا شوي دي؟ په دې اثارو کې کوم کوم شیان شامل وو؟

له هنري وسیلو سره اشنایي

د نقاشۍ او لاسي کارونو د فعالیت د سرته رسولو لپاره
کومو شیانو ته اړتیا لری؟ په کومو وسیلو کولای شئ نقاشۍ
وکړی؟
د لاسي کار د جوړولو لپاره له کومو شیانو څخه ګټه
اخلئ؟

۱) انځور، رنگ، پینسلونه

۲) انځور، ابي رنگ، موپک او
د اوبو ګیلارډس

خپلې خيالي او ذهني مفکورې د نقاشۍ، انځورگرۍ او لاسي کار په شکل
سرتو ورسوئ او هغه نورو ته وښايست. د نقاشۍ او د لاسي کارونو د جوړولو
لپاره له بېلو بېلو وسیلو څخه ګټه اخیستل کېږي. که د نظر وړ مواده وي، نو
ګيدای شي نورې وسیلې يې په ځای وکاروو. يا هغه ته ورته وسیلې جوړې
کړو. مثلاً د نقاشۍ په آبي رنگونو معمولاً له موپک قلم څخه کار اخیستل
کېږي. کولای شو په ګوته، سفنج او يا هغه موپک قلم چې په خپله مو جوړ
کړی وي، په آبي رنگونو انځورگرۍ يا نقاشي وکړو. تاسې فکر
وکړئ چې د نورو کومو شیانو په واسطه کولای شو په ابي
رنگونو نقاشي وکړو؟ هغه وسیلې چې د هنري کارونو لپاره
کارول کېږي، په درو برخو وېشل کېږي:

۱- هغه وسیلې چې اثر يا نښه يې پاتې کېږي، لکه: پینسل، رنگه
پینسل سکاره، سپايي، ابي رنگونه، روغني رنگونه او... رنگه
جوهر، ابي او روغني رنگونه معمولاً د موپک قلم په مرسته د
نقاشي او رنگه کولو لپاره کاروي.

۲) انځور) ابي رنگ، موک قلم او د اوبو لوبښی

۲- هغه وسیلې چې ښه پرې ایښودل کیږي، لکه: کاغذ، مقو یا پنبه کاغذ، رخت یا تکه، خټه، کودی، طبعی مواد(د ونو پاڼې، د الوتنکو ښکې، لرگي، ډبره، ...) مصنوعي مواد (نڅ، سیم ...) چې د نقاشۍ او د لاسي کارونو د جوړولو په وخت کې کارول کیږي.

۳- کومکي وسیلې، لکه: د طراحی یا انځورگرۍ تخځه، خط کش، پنبل تراش، پنبل پاک، د اوبو لوبښی، د ترس کاغذ لږ څه شفاف کاغذ، بیاني، سلنیت، شکاستیب، ورنس ... چې د رسامۍ، نقاشۍ، رنگه کولو او لاسي کارونو په برخه کې یې کاروي. دا وسیلې کار اسانوي، خو نشتوالی یې د فعالیت د سرته رسولو مانع کیدای نشي. دهغو وسیلو چې زموږ په واک دي، لکه: (طبعی مواد) ځینې وسیلې چې موږ ورته اړتیا لرو او په لاس کې یې نه لرو، نو باید هغه له محیطي طبیعي موادو څخه په ابتکاري ډول جوړې کړو. دا کار زموږ سره د کار په سرته رسولو کې مرسته کوي. یا په بل عبارت د ابتکاري وسایلو جوړول له هغه وسیلو څخه چې په واک کې مو نشته، خورا زیات ارزښت لري. که سلنیت مو نه درلود له سر ښنا کې مادي څخه استفاده کولی شو؟ ښه پریښودونکي وسیلې د نقاشۍ، رسامۍ او رنگه کولو لپاره کارول کیږي. ځینې وسیلې سیالي لرونکي وي، لکه: پنبل، سیالي او سکاره خو ځینې نور یې رنگه وي، لکه: رنگه پنبل، رنگه جوهر، ابي رنگونه، روغني رنگونه او طبیعي ډوډري رنگونه. له پنبل او سکرو څخه استفاده کول اسان دي. کولای شو د کاغذ په مخ مستقما

۴) انځور) کاغذ د رسامۍ په تخځه په سکاښتیب ښلارل شوی دی.

۳) انځور) ابي رنگونو ځانگړی لوبښی او د اوبو لوبښی

ه) انځور د رنگ کارولو
مختلفې وسیلې.

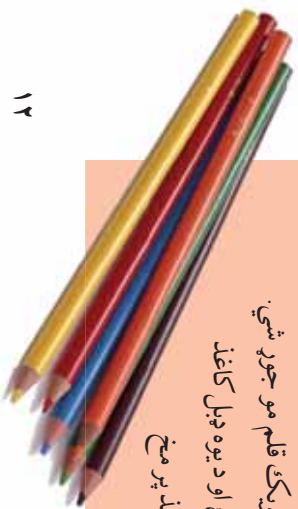
پري کار وکړو. ابې رنگونه او جوهرې رنگونه له لوبو سره بېلېدکې يا مخلوط شي تر څو د هغو ټينګوالی يا غلطت مناسب شي او په اسانتيا سره د کاغذ پر مخ ښکاره شي. روغني او پوډوري رنگونه له خاصو تيلو سره مخلوطېږي تر څو مناسب ټينګوالی پيدا کړي چې پر يوې سطح باندې په ښه ډول وکارول شي. ترکيبي مواد له مويک قلم يا چاپې په واسطه پر سطح باندې استعمالېږي. که د روغني رنگ ټينګوالی مناسب وي، نو رنگ په مويک پورې نه ښېلي او په ډيره اسانتيا له مويک څخه د سطحې په مخ بېلېږي له ابې او جوهرې رنگونو سره چې اوبه زياتې شي، کم رنگه کېږي. همدا رنگ له روغني او پوډوري رنگونو سره چې تېل زيات ګډ شي، نرۍ (رقيق) کېږي. د روښانه رنگونو د جوړولو لپاره همدا مواد له سپين رنگ سره مخلوطوي. په ابې او روغني رنگونو باندې د نقاشۍ لپاره بېل د رنگ په ترکيب وپوهېږئ. وروسته د زيات تمرين له امله کولای شئ چې د رنگ مناسب ټينګوالی پيدا کړئ. تر څو وکولای شئ چې د مويک په واسطه هغوی د نقاشۍ او رنگه کولو لپاره وکاروئ.

کوم مواد پېژنئ چې د نقاشۍ يا رنگه کولو لپاره مناسب وي؟ ايا ستاسې د ژوندانه په چاپېريال کې طبيعي رنگه مواد پيدا کېږي؟ د هغې نمونې پيدا کړئ او د نقاشۍ او رنگه کولو لپاره يې وکاروئ، مواد او ښه پېژندونکي وسيلې په زياته اندازه د رسامۍ، نقاشۍ او د لاسي کارونو لپاره کارول کېږي. ښه منونکي وسيلې، لکه: کاغذ، مقوا، يوه ټوټه لرګی، ډبله ټوټه، د کارتن مقوا، سفالي (خټين) کورني لوبښي او پوزي چې د رسامۍ او نقاشۍ لپاره کارول کېږي. په دې شیانو انځورونه او نقاشي کېدلای شي که وغواړو چې په ابې رنگونو نقاشي وکړو، نو کاغذ مو بايد لږ څه ډبل او پټر وي. که چيرته کاغذ نازک وي، نو د کار په وخت کې خپرې کېږي. که په کورنيو لوبښو، پوزي او يا لرګي باندې کار کوو، بايد له ټينګ يا غليظ ابې رنگ څخه کار واخلو. د لاسي کارو د جوړولو لپاره، جوړه شوې خټه، بېل بېل طبيعي مواد، لکه: (د ونې پاڼې، هېرې د الوتنکو بڼکې، ...) او هغه مصنوعي مواد چې په لاس

کې بې لړۍ، لکه: (سیم، منځ، باطله قطي، کاغذ، او باطله مقوا، ...) د استفادې وړ دي. تاسې کولای شئ چې له هغې څخه په خپله خوښه لاسي کار جوړ کړئ. د کار د پیل لپاره خټه سمه کښیکابړئ او په سوکونو بې ووهئ. بیا پرې کار وکړئ، خو باید وپوهیږئ چې خټه او خپل خټین لاسي کار باید په پلاستيکي کڅوړه کې تاو کړئ، ترڅو هوایي ونه وهي او ژر وچ نشي (خټین کارونه باید ورو ورو وچ شي ترڅو ونه چوري. له سیم نه د لاسي کارونو د جوړولو په وخت کې باید غور و کړئ چې د سیم تېرې څوکي مو لاسونه ژوبل نه کړي. د هنري کارو د سرته رسولو لپاره نورو وسایلو ته هم اړتیا لرو، لکه: د ترس کاغذ یا سکانشیپ چې د لاسي کار د پیلو پیلو برخو د یوځای کولو لپاره پکارېږي. یا ترس کاغذ چې د مختلفو فیزيانونو د کاپي کولو لپاره کارول کېږي. له بیاني او د خبرې کولو له چارې څخه د کاغذ او مقوا د زياتي برخو پرې کولو لپاره استفاده کېږي، خو ددې وسیلو تېرې څوکي ته مو پام وي چې پرې خورځ نه شی. د اوبو د لوبې اندازه باید مناسبه او درنده وي چې د ابي رنگونو د استعمال لپاره په کارېږي، ځکه چې په اسانۍ سره نه چپه کېږي. د نقاشۍ او لاسي کارونو، له تیاریدو وروسته د رنگونو د ثابت پاتې کیدلو لپاره له وارس څخه ګټه واخلي. وارس د رسامۍ د مویک او یا د لوبې ټوټې سفنج په واسطه د سطحې په منځ و موبنځ. کله چې وچ شي نو سلینوالی یې له منځه ځي.

تمرین:

- ۱- د نقاشۍ د سطح لپاره له کومو وسیلو څخه استفاده کوئ، دهغې په هکله په خپلو کې خبرې وکړئ.
- ۲- د ځان لپاره یو مویک قلم جوړ کړئ. د مویک قلم د جوړیدو لپاره د کارغه، کوټري، چرګ دینکو اویا د اس او یا هغه ته د ورته حیوان د ورېو او یا بې د لکۍ وښتانو او برېڅو لږګي ته اړتیا لرئ. د اس او یا د خړه د وښتانو یوه اندازه په تار کلکه و تړئ، وروسته بیا د چرګ، کوټري، او یا کارغه بڼکه چې منځ یې خالي وي، د وښتانو غوټه شوي برخه د بڼکې په یوه طرف داسې ورنښته کړئ چې پکې ټینګه شي او په بل سر کې یې هغه ظریف لږګي ورنښته کړئ ترڅو د مویک قلم مو جوړ شي.
- ۳- د ابي رنگونو پیل پیل، رنگونه د مویک قلم په واسطه را واخلي او د یوه ډبل کاغذ پر منځ یې کښیږدئ، تر هغه پورې تدرین وکړئ ترڅو رنگونه د کاغذ پر منځ د نقاشۍ لپاره مناسب ټینګوالی پیدا کړي.

شکل ، سطح او حجم

په خپل شاوخوا کې چې کوم شکلو ته ونډې هغه سره مقایسه کړئ.
زموږ په شاوخوا کې ټول شکلو ته په دوو ډولو ویشل
کيږي.

سطح او حجم

زموږ په شاوخوا کې ځینې شکلو ته یوازې طول او عرض لري چې هغې ته
«سطح» وايي لکه د ونې یوه پاڼه او ځینې نور یې طول، عرض او ارتفاع
لري چې هغې ته (حجم) وايي.
سطح په دوو ډولو ویشل کیږي:

هندسي سطحې (لومړي تصویر ته وگورئ) او غیر هندسي سطحې. (دویم
تصویر ته وگورئ) په خپل شاوخوا کې کومې سطحې ونډې؟ کومې هندسي
او کومې غیر هندسي دي؟

(۲ انځور) غیر هندسي شکل (سطح)

(۱ انځور) هندسي شکل (حجم)

(۳ انځور) بیل پیل ۶ هندسي مجموڼه

پیدا کړي. د بېلگې په ډول د ونو د پلنو مختلفو ډولو ته او د پښتګ وړزو ته پام وکړئ. د حجمونو ډولونه هم په دوو ډلو وېشل کېږي، یو یې هندسي حجمونه او بل یې غیر هندسي حجمونه. (۳ تصویر) او څلورم تصویرونو ته پام وکړئ. په خپل شاوخوا کې کوم حجمونه ونښ؟ کوم یو یې هندسي او کوم یو یې غیر هندسي دی؟

په طبیعت کې بیل بیل کروي حجمونه وجود لري، لکه: د لمر سترګه او دشمسي منظومي ستوري د انسان سر، میوه او الوتنکي

(۵ انځور) هندسي شکل (سطح)

(۴ انځور) هندسي شکل (حجم)

د انسان په لاس په جوړ شورو حجمونو کې هم بیل بیل هندسي حجمونه پیدا کولای شو، لکه: د پښتسکو ډولونه، د قیطو بیل بیل ډولونه، ودانۍ او

تعمیرین:

۱- د هندسي او غیر هندسي حجمونو دوي نمونې سره مقایسه کړئ.

۲- ایا د انسان په لاس جوړ شوي او د طبیعي حجمونو ترمنځ ورته والی ونښ؟

په ګوتو ټاپه کول

ایا کولای شئ چې له هر ساده نقش څخه د خپلې
خوښې شکل جوړ کړئ؟

چاپ، د ډول ډول رنگه انځورونو د جوړولو لپاره یو چټک میتود دی چې د مهر او رنگ په واسطه سرته رسیدل. په لاسي چاپ کې له بېلو بېلو مهرونو څخه ډیر ساده او په چټکتیا کولای شو لږېې سطحې نقاشي، رنگینې او ښکلې کړو. د چاپ مهرونه بېل ډولونه لري او دخپل چاپیرال له شیانو څخه د مهر پر ځای ګټه واخلي، د چاپ لارې چارې او طریقې یې هم ډیرې زیاتې دي. په دې درس کې لاسي چاپ له یو تیار مهر څخه په ګټه اخستنه چې هغه د ګوتو سرته دي، سرته رسوو. له ګوتې نه د چاپ د اخیستلو لپاره خپله ګوته په ابې رنگ یا کوم بل رنگ کښیکایئ او بیلې په بیړه په یوه سپین کاغذ ولګوئ دا کار خو واره په مختلفو رنگونو تکرار کړئ، تر څو ستاسې د کاغذ سطحه له مهرونو ډکه شي.

وروسته له هغې چې رنگ وچ شي، نو بيا د گوتو نښان په غور وگورئ او د
خطونو په زياتولو سره د خپلې خوښې شکل ترې جوړ کړئ.

تعميرين:

د نقاشي لپاره د خپلې خوښې موضوع انتخاب کړئ او په مختلفو
رنگونو د گوتو د چاپ لارې چارې او د خپلې خوښې موضوع نقاشي کړئ

د سیمي کړي جوړول ستاسي په شاوخوا کي کوم شيان کړي ته ورته دي؟

کره یو دایروي حجم دی چې کولای شو له مختلفو موادو څخه یې جوړ کړو، لکه: د والیال او فوټبال پنلورسکي. د میوو له ډلې څخه نارنج، مالته، کینو داټول کروي حجمونه دي. اوس غواړو چې له سیم، ډبل تارونو، درجي له تار او پری څخه یوه کره جوړه کړو. که تاسې غواړئ له سیم څخه کره جوړه کړئ، نو پام کوئ چې د سیم د تاوولو په وخت کې ځانونه ټیټي نه کړئ. لومړی سیم، تار، درجي تار او یا پری دیوې تشلې په اندازه گرد تاو کړئ، وروسته بیا تارونه په ډیر مهارت د هغې په شاوخوا تاو کړئ چې یوه کره جوړه شي.

له مختلفو مولو څخه خوړل کړي، لکښل شوي دي.

دښلې په شل پوډو کړي، که له سيم يا څخه

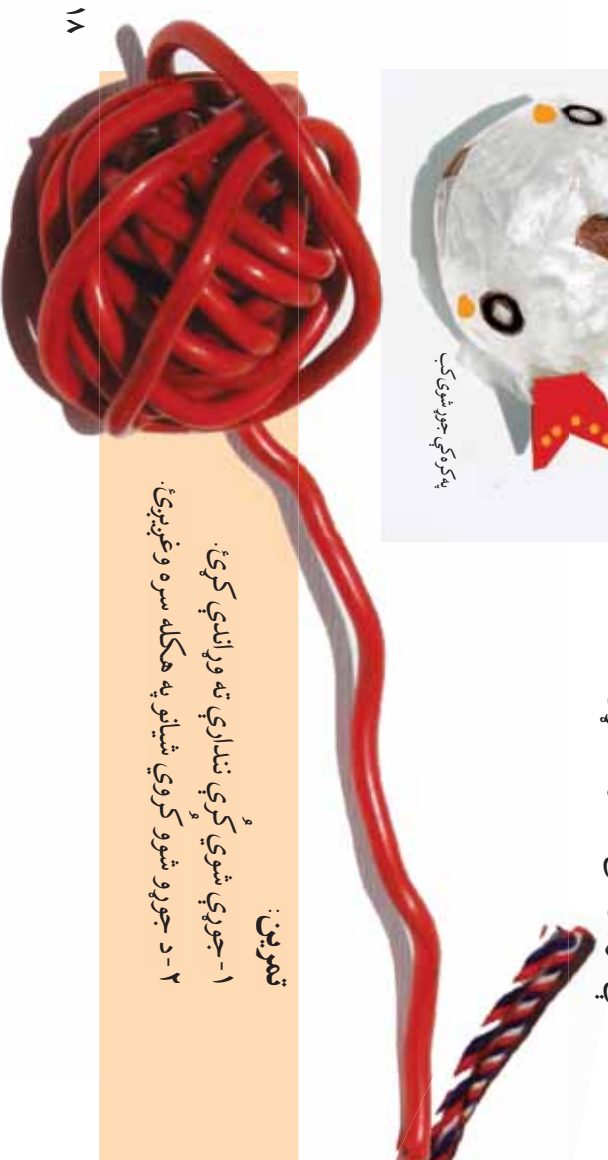

له کړي څخه پوډه بڼکې الوتو کي جوړ شوي دي

په کره کي جوړ شوي کب

دکړي له جوړولو وروسته د هغې په هکله فکر وکړئ او هڅه وکړئ چې له پورتيو موادو څخه بېل شکلونه، لکه: ميوه، گل، الوتنو کي او داسې نور جوړ کړئ. د کور او ټولگي په بڼکي کولو کي خپل رول ولوبوئ. په کره باندې د نورو موادو په زياتولو، لکه: (بڼکې، د ونې ساقه، صدف، منډکې، د ميوو پوستکي، کاغذ، مقوا، ...) د خپلې خوښې ابتکاري شکل جوړ کړئ او په پای کې کولای شئ هغه رنگه کړئ:

تعمير:

- ۱- جوړې شوي کړي نندارې ته وړاندې کړئ.
- ۲- د جوړو شوو کړو شیانو په هکله سره وڅېړئ.

د ډبرې د دورې هنر

ايا پوهيرئ چې ډبر لرغوني هنري اثر كوم او په كوم حاى كې منځ ته راغلي دي؟

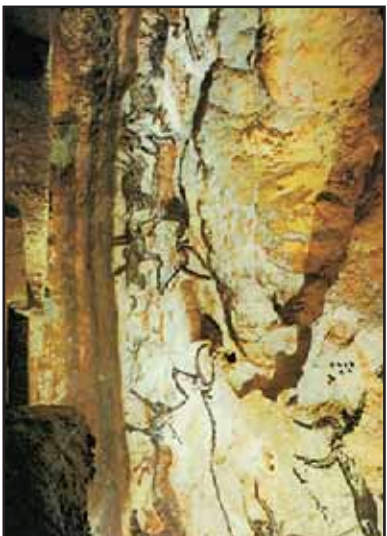
د تېرو په دورې پورې تړلي هنري اثار چې د بشر په لاس د غارونو په ديوالو نقاشي شوي دي، د ډبرو په دورو پورې اړه لري. د ډبرو د لرغونو اثارو لومړنۍ نمونې چې د ډبرو په دورو پورې اړه لري د فرانسې د ((لاسكو)) په غارونو

او د هسپانيې د ((لتاميرا)) په غارونو كې پيدا شوي دي. لومړني تصوير ته پاملرنه وكړئ، څه شى وينئ؟ لطفاً هغه پوښتنې چې ستاسې په ذهن كې پيدا شوي ووايئ. دويم تصوير د ډبرو په منځنۍ دورې پورې اړه لري. په دې نقاشۍ كې او له هغې نه په مخكې دوره كې كوم

(۱) انځور) له ميلاد نه مخكې د ۱۰۰۰ اثر

۱۵۰۰ ق م په حدودو كې د فرانسې د لا سكو په غارونو كې انځور كړي

(۲ انځور) د ډبرو په منځنۍ دوره كې د ايران په لرستان كې ۸۰۰ ق م په حدودو كې

تفاوتونه وینی؟

انسانانو په تدریجي ډول پر مختګ وګرځېد، بزګری او مالدارۍ ېې پیل وکړ. د هغوی ژوند ډیر تغیر وکړ. علوم او مختلف هنرونه ېې را منځته کړل.

۴ او ۳ تصویرونه پاملرنه وکړئ:

د ډبرې د نوي دورې هنري اثار له نورو دورو سره مقایسه کړئ:

۶) تصویر) ته پاملرنه وکړئ د دورې د دورې هنري اثار د نورو دورو سر پرته کوئ

(۳) انځور) د ډبرې د دورې انځور شوی گیلانس څخې د ایران په شوش کې پلاس راغلی دی ۴۰۰۰ ق م

(۴) انځور) د ډبرو په نوي دوره کې د انګلستان د مالزې په دینته کې له ډبرو څخه جوړ شوی دی.

تمرین:

۱- ایا کله له خپلوانو سره ښکار ته تللي یاست؟

۲- د ښکار صحنه د کیسې یا تمثیل او یا د نقاشۍ په ډول وړاندې کړئ:

رنگ ستا سو په فکر که رنگ نه وای څه به شوي وای؟

په طبیعت کې هر یو شکل یو رنگ لري. د بشر په لاس د جوړو شورو شیانو او هم د ټولو شیانو له پاره رنگ یو پوښ دی. ځینې رنگونه په طبیعت کې ډیر زیات دي. ۱۱ او ۲ تصویر ته پام وکړئ. انسانانو تر اوسه ۱۶ میلیونه رنگونه جوړ کړي او د رنگه کولو لپاره یې کارولي دي. تاسې پخوا زده کړي دي له درو اصلي رنگونو څخه (زېړ، سور او شین آسماني) بې شمېره رنگونه جوړیدلي شي. دا درې رنگه له نورو رنگو څخه نه شي جوړیدلی او بیخي خالص رنگونه دي.

(۲ تصویر) د طبیعي رنگینې بڼې

(۱ تصویر) د طبیعت مختلف رنگونه

د دودو اصلي رنگونو د يو ځای يا ترکيب له امله دريم رنگ جوړېږي.
لاندې شکل ته څير شي:

دريم تصوير وگورئ

کيدلای شي دا هر يو رنگ له سپين رنگ سره ترکيب کړو، ترڅو شفاف او روښانه شي.

څلورم تصوير ته وگورئ.

همدا رنگه کولای شو دا رنگونه له تور رنگ سره يو ځای يا ترکيب کړو تر څورت او تياره شي. رنگه مواد په دودو ډلو ویشل کېږي. زيات طبيعي رنگونه له معدني موادو څخه، لکه: (د سسکرو پوړ او د لاجورد پوړ) او دويښو رنگونه، لکه: (د پياز له پوټکي او د انارو له پوټکي) څخه جوړېږي. مصنوعي رنگونه له کيمياوي موادو څخه جوړېږي.

(د انځور) اصلي رنگونو ته له سپين رنگ سره ترکيب چې روښانه رنگونه لاس ته راشي.

(د انځور) د اصلي رنگونو ترکيب د ټلوي رنگونو د لاسته راوړلو لپاره

نمونه:

- ۱- له دويمې درجې رنگونو څخه يوه نمونه جوړه کړئ!
- ۲- دويمه درجه رنگونه دوه برخې کړئ څينې يې روښانه او څينې نور ت يا تياره کړئ
- ۳- دا هر يو رنگ چيرته او د کومو شيانو د رنگه کولو لپاره کاروي؟

له مېوې څخه د ډک لوښي نقاشي
ستاسي په شاوخوا کې د نقاشي لپاره کوهي په
زړه پورې موضوعکاني شتون لري؟

بېلې بېلې مېوې د نقاشۍ لپاره ښکېلې او په زړه پورې موضوعگانې دي. د
کال هر فصل گونېي گونېي مېوې لري چې ځانگړې بڼې او خوندونه
لري. د هر فصل خاصو مېوو ته ځير شۍ.

(تصوير په مختلفو ډولونو او رنگونو مېوې چې بېل
بېل جوړېږي، په ښکېلې لېکله کې)

د هغو د رنگ، شکل او جوړښت په هکله سره وڅېړئ. دکوم فصل
 ميوې انتخابوئ؟ د خپلې خوښې ميوې د لوښي په د ننه کې انځور
 کړئ. کوبښن وکړئ چې ميوې او لوښي يې لوی و باسئ او هم غالي
 ، ميز او ... چې ميوه پرې اېښي ده، هغه هم رسامي کړئ. په ټيږ جټر
 او غوريي رنگه کړئ.

(۲ تصویر) په کوم فصل کې مو ميوې د نو په ښاخوړه کې لېدلې دي؟

(۱ تصویر) په مې کې کومې ميوې رسېږي؟

(۳ تصویر) د ټولنو رنگ، شکل او جوړښت ته پاملرنه وکړئ دا ميوې په کوم فصل پورې اړه لري؟

تمرین:
 د خپلې خوښې ميوې په يوې پاڼې کاغذ کې انځور او ښايي رنگه کړئ.

د بین النهرین، ایران او لرغوني مصر هنرونه

ایا پوهیږئ چې زیگورات څه ته وایي؟

د بین النهرین هنر: د بین النهرین تمدن سومري، اکدي، بابلي او اشوري قومونو د دجلې او فرات رودونو په مینځ کې منځ ته راوړ. دوی له خامو خښتو څخه دعبادت لپاره لوی او خو پوړیزې ودانۍ جوړولې چې هغه یې د زیگورات په نامه یادولې لومړی تصویر د زیگورات یوه نمونه راښيي. د ایران هنر: د ایران هنر له اسلام نه مخکې په دوو برخو ویشل شوی دی. لومړۍ برخه یې د آریایانو له دورې نه مخکې آثار د «(سلیک)»، «(مارلیک)» او «(شوش)» په منطقو کې چې په ایران کې واقع دي، لاس ته راغلي دي. دویمه برخه

(۱) - تصویر زیگورات (زیگورات لور)
په بین النهرین کې ۲۱۰۰ کاله له
میلاد څخه مخکې

يې د اريايانو دوره ده چې ډير مهم او ارزښتناک اثر يې ((تخت جمشيد)) دی. دويم تصوير ته پام وکړئ.

د لرغوني مصر هنر: د مصر لوی تمدن د نيل د درياب په څنډو کې مينځ ته راغلی دی. په لرغوني مصر کې ډير مهم آثار د فرعون په مقبرو پورې تړلي ودانۍ دي په مصر کې تابوتونه او زياتي مجسمې د فرعون او د ملکو په شکل جوړې شوي دي. د مصر په قبرونو کې د ژوندانه صحنې، د غم دودونه ، د جنگ صحنې، ښکار او د کرکليې نقاشۍ شوي دي. دريم تصوير ته وگورئ.

(۱ تصوير) د تخت جمشيد دوريزو تو
دروازه له ميلاد نه ۵۰۰ کاله مخکې

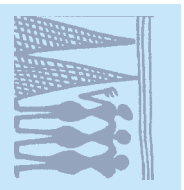
او زياتي مجسمې د فرعون او د ملکو په شکل جوړې شوي دي. د مصر په قبرونو کې د ژوندانه صحنې، د غم دودونه ، د جنگ صحنې، ښکار او د کرکليې نقاشۍ شوي دي. دريم تصوير ته وگورئ.

(۲ تصوير) د مصر الهرامونه ((د جيزه الهرامونه))
د ميلاد نه ۲۵۰۰ کاله مخکې

تمرین:

- ۱- په پخوانيو زمانو کې بې لورې ودانۍ څه ډول جوړولې؟
د هغې د جوړولو طريقې په ياد انځور کړئ!
- ۲- ستاسې په فکر ولې ډيرې مهمې ودانۍ په مصر کې د فرعونانو مقبرې دي؟

له رس (مکن) خټې څخه د حجمونو جوړول ایا پوهیږئ چې ستاسې په شاوخوا کې کوم حجمونه شته دي؟

وگړي له بېلو، مېلو، مېو، څڼه، لکه: خټه، گچ، لږگي، فلز، شیشه او ... ځینې حجمونه یا بڼه لري. لاسي کارونه جوړوي. رس څخه د سري خاوري او اوبو له مخلوط کیدو څخه جوړېږي. څخه یوه نرمه شکل منونکي ماده ده چې د مختلفو حجمونو د جوړولو لپاره مناسبه ده. تاسې هم کولای شئ چې له جوړې شوي خټې څخه (خو چې په لاس پورې ونه نښلي) د خپلې خوښې حجم جوړ کړئ. که جوړه شوي څخه موجوده نه وي، نو د کار له سرته رسولو څخه یوه ورځ مخکې، د رس خاوره له غلبل (پرویزې) څخه و باسئ او لږې او نه په کې واچوئ چې د خټې شکل غوره کړي او بیا یې په سکوونو بڼه ووهئ چې څخه د

(تصویر) دڅټو اخیستل

کار کولو لپاره تیاره شي. وروسته بيا هغه په پلاستيکي کڅوړه کې واچوئ چې وچه نه شي. د کار د پیل لپاره لومړی د خپلې خوښې موضوع انتخاب کړئ. بيا په لاس باندې خټې ته بڼه يا شکل ورکړئ او هغه څه چې غواړئ، جوړېې کړئ. وروسته له هغې چې ستاسې حجم جوړ شو، د پخولو لپاره يې د تودوښې په کوره کې کنټرول کړئ چې پوخ شي.

(۳ تصویر) د خټې له غونډاړې څخه د حجم جوړول

(۴ تصویر) د خټې ډاږدوي کول

(۵ تصویر) غونډاړې ته بڼه ورکول

خپله خوښه کړې موضوع، لکه: کورنۍ، خاورۍ یا کوم بل شی له خټې څخه جوړ کړئ!

تصویرین:

د خپلې خوښې د فصل نقاشي تاسې د کال کوم فصل خوښوئ؟ ددې فصل ښکلاوې په خپلو نقاشیو کې څه چول ښکاره کولای شئ؟

د کال هر فصل خپلې ځانګړې ښکلاوې لري. د پسرلي موسم شین والی او تازه ګي، له ګلاتو او غوټیو څخه د ونو ډک ښاخونه، نرم او ملایم پسرلي بادونه، پسرلي بارانونه، د الوتنکو د څالو جوړونه له ځانه سره لري. د نقاشۍ لپاره د پسرلي د موسم له موضوعګانو څخه ګټه اخیستلای شو. داوړې د لمر ځلېدونکې سترګه، د غنمو زرين کښتونه، میوه لرونکي ونې، اوږدې ورځې او په اوبو کې لامبل ریادوي. د مني موسم ملایم بادونه، د ونو رنګینې پاڼې، نرم بارانونه او د الوتنکو کوچیدل له ځانه سره لري. د ژمي موسم سپینې واورې، ساره بادونه، دواوړې ډکې ښکلې منظرې، په واورو کې د الوتنکو او څارویو

(۲ تصویر) په اوړي کې د ګلو ډکې دښتې ځانګړې ښکلا لري

(۱ تصویر) پسرلي رنګ په رنګ غونډۍ

د پښتو پلونه، د ونو لاندو او تش بڼاخوڼه، خړ بخڼ او بنفش آسمان زموږ په ذهن کې روڼدی کوي. د هر فصل ځانګړتیاو ته په ډیر غور او دقت پاملرنه وکړئ او د هغوی په هکله سره وغږیږئ. هر یو فصل په کومو شکلونو او رنگونو ښوولای شئ؟

(۳) تصویر) د مڼې په موسم کې د ونو رنگ په رنگ پاتې

(۴) تصویر) ووره کگل سپین رنگ سارو،... په ژمي کې

تحریر:

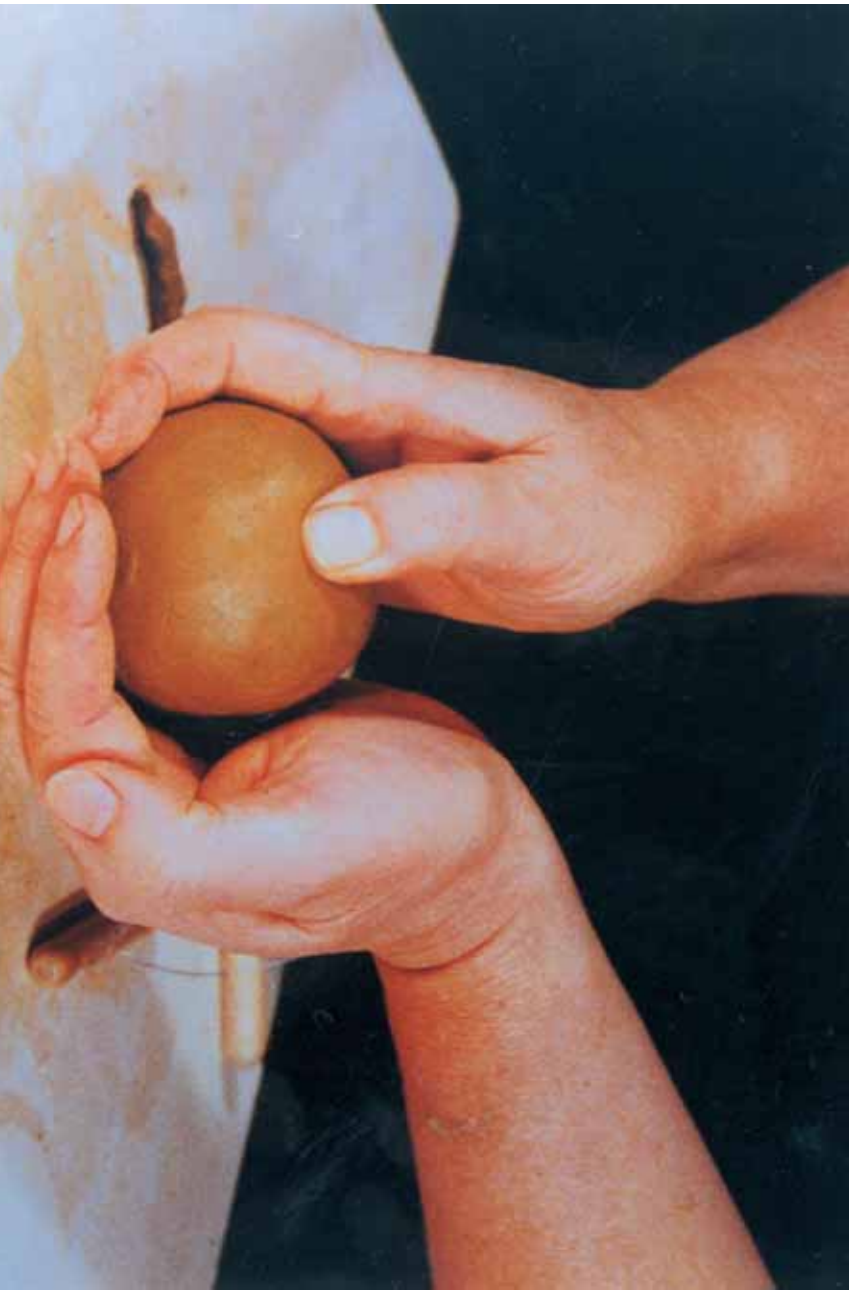
- ۱- تاسې د خپلې خوښې فصل انځور کړئ.
- ۲- د هر فصل رنگونه سره پرتله کړئ.

د رس له خټې څخه د کوټو د فشار په طریقه د جېمونو جوړول ایا تر اوسه مو په لاس کوم لوبښی جوړ کړی دی؟

د خټین حجم د جوړېدو ډیرې ساده لارې چارې د گوتو او فشار طریقه ده. په دې طریقه کې کولای شو چې بېلابېل حجمونه جوړ کړو، لکه: کاسه، غاب، پیاله او گالان په دې طریقه تیارې شوي خټې ته باید ښه فشار ورکړ شي.

(۱- تصویر د خمیره شوی خټې غونډار)

(۳ تصویر) د کاسې څښو ته شکل ورکول

(۴ تصویر) د ککړلې ژورول

(۳ تصویر) د کاسې څښو ته شکل ورکول

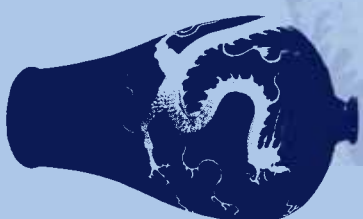
تصویرین:

- ۱- په خپله څښنه یوه کاسه، غاب، پیاله او یا ګلان جوړه کړئ.
- ۲- د شتو موادو په مرسته لوښي نقاشي کړئ.

د لرغوني هند، لرغوني چین او جاپان هنرونه

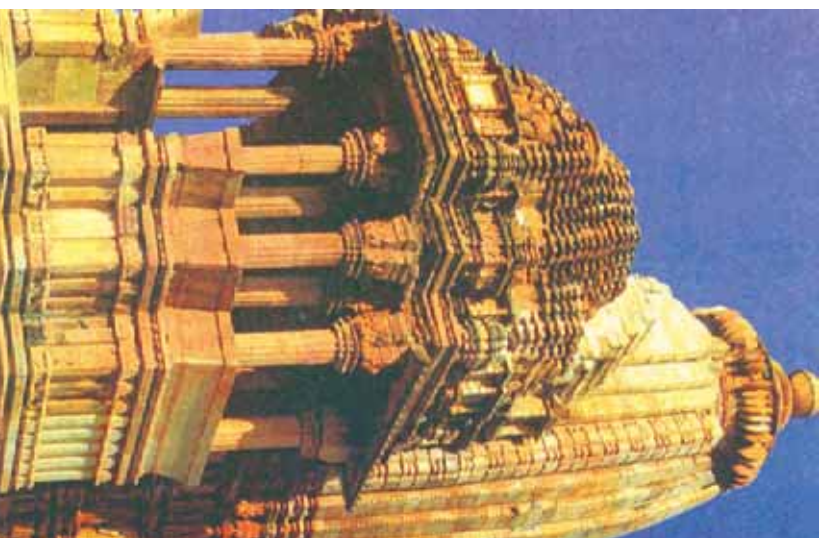
ایا تر اوسه مو د هند او لرغوني چین د هنرونو په اړه څه فکر کړی دی؟

د لرغوني هند هنر: د لرغوني هند په هنري اثارو کې د معبد ودانۍ، مجسمه جوړونه، په تېرې کې توپل شوی ریلیف نقشونه او نقاشۍ شاملې دي چې په بودايي او هندويي دینونو پورې اړه لري. د هندوانو په معبدو

کې، معماري او مجسمه جوړونې سره تړلي دي او یو له بله نه شلیدونکی اړیکې لري. د بودايي دین پیروي لویې نقاشۍ او مجسمې په هند کې شته دي. لومړۍ تصویر د هندوانو د هنري اثارو ښکارندويي کوي. د لرغوني چین هنر: د چین – خطاطي او نقاشي په ټوله نړۍ کې زیات شهرت لري. چینایانو د خطاطۍ او نقاشۍ لپاره له یو ټول روش او وسیلو څخه کار اخلي. هغوی د طبیعت په هکله د مختلفو موضوعگانو په اړه خپل ذهني او خیالي انځورونه

(تصویر: د خاجورا هو معبد خاجورا هو) په هند کې.
د هندوانو په معبدو کې مجسمې د معبدونو په ټولنو
او منارو باندې جوړېږي.

(تصویر:د چین هنر،د زیډو وړانگې گل چې د یون شینگ) اثر دی اړه لاس انځور شوی دی.

شهرت لري. د چین هنر ته په دویم تصویر کې پاملرنه وکړئ:

د جاپان هنر: د لرغوني جاپان هنر د چین له هنر څخه خپله لار موندلې ده. د طبیعت منظرې، گلونه، الوتنکي، انسانان، د ژوندانه صحفې او جاپاني طراحي شوي داستانونه نړیوال شهرت لري. په جاپاني نقاشۍ

(۳ تصویر:د جاپان هنر د لوی موج په نوم پلیمې او د ((موکوسای)) اکرا وور جاپاني،د توکو کارلی دوره ۱۹۰۰م)

کې رنگونه ځنډ دي او طبیعت په تزئیني ډول بنسودل شوی دی. جاپانیانو د چین طوماري نقاشي د ژوندانه د صحنو د ښکاره کولو لپاره په کار وړه او طوماري نقاشۍ یې د پېښو د ښوولو لپاره په څو برخو ووېشله. په دریم تصویر کې د جاپان د نقاشۍ نمونې وړنئ.

تصویر:

- ۱- د چین، هند او جاپان په هنرونو کې کومې ځانګړتیاوې وجود لري؟
- ۲- په یوه اخباري نازک کاغذ باندې د خپلې خوښې موضوع انځور کړئ او یو طوماری نقاشي جوړه کړئ.

جوړښت يا بافت له رنگ پرته نور کوم شيان د سطحې په شيانو او موجوداتو کې وينئ؟

جوړښت د پليدو ظاهري پوښښ دی چې کله يوازې د ليدنې وې او بصري ارزښت لري. لومړي تصوير ته پام وکړئ. کله په لاس وهلو هم احساسېږي او بصري لامسه يې ارزښت لري. دويم تصوير ته وگورئ. جوړښتونه په دوو طبيعي او مصنوعي ډلو وېشل کېږي. طبيعي يې هغه دي چې په زياته اندازه تنوع لري، لکه: د ميرو پوستکي، د حيران پوستکي، د مار پوستکي د ونو دتې پوستکي او چې هر يو يې خاصې ځانگړتياوې لري، مصنوعي يې انسانان له مختلفو موادو څخه لاس ته راوړي.

(۲- تصوير) د الوتوکي د بېکو په لمس سربيره د بافت يوه نوي تجربه احساسو.

(۱- تصوير) پتنگ وزرونه او بدن دی چې بصري دي او د لمس کولو په وخت کې يې ژور تېلوې نه احساس کېږي.

د جوړښتونو په لیدنو درک کوو، په لمس کولو یې خپل درک بشپړو. د لومړۍ نمونې په لمس کولو زموږ په ذهن کوم نوی درک نه اضافه کېږي، لکه: د مرمرو د تیرو په نقاشیو لاس وهل. اما په بصري- لامسه جوړښتونو کې د لیدلو له پلوه بافت ته متوجه کیږو او هم د لمس کولو په وخت کې نوی احساس را ته پیدا کېږي، لکه: دیوه الوتنکي په بدن لاس تیږول.

(۳) تصویر: انځر مو او زېړ واو بدینو ډولونه د پالنې او تنې په لمس کولو تجربه کولای شو.

(۵) تصویر: د مرمرو د تیرو بافت چي یوازې په لیدلو درک کیږي.

(۴) تصویر: د اناناس په میوه کې ژور والي ته پاملرنه وکړئ لمس کول یې کوم احساس را پاروي؟

تعمیرین:
۱- په خپل شاوخوا کې مصنوعي او طبيعي جوړښتونه پیدا او هغه لمس کړئ او د دې تجربه په هکله سره وڅېړئ.

د خټو د حجمونو رنگول

په کومو طریقو کولای شئ د خټو حجمونه ښکلي کړئ؟

د خټو په حجمونو باندې د نقشونو په جوړولو رسرښته د حجمونو د ښکلا لپاره یوه لاره ده. د هغې رنگه کول دي. د رنگه کولو نه مخکې باید لوبښی وچ شوی وي. په بېلو بېلو موادو، لکه: گیاهي رنگونه (زرده چوبه)، معنوي رنگونه لکه (لاجورد) چې له سلینتو سره ګډه شوي وي، پلاستيکي رنگونه او یا

(۱- تصویر) مثالی نقاشي شوی حجم

آبی رنگونه که ولری، خیل ختین حجمونه پری رنگ کری. کولای شی
 دارنگونه په خپله خوښه ډیر رقیق (رنگ له زیاتو اویو سره مخلوط) او
 یا رنگ غلیظ (رنگ له کمو اویو سره) مخلوط کری. ددې لپاره چې
 رنگونه را ډفه شي نو له رنگه کولر مخکې یې په سپین رنگ رنگه کری
 او وروسته یې د خپلې خوښې په رنگونو رنگه کری. کله چې رنگونه وچ
 شول، نو بیا وارنس پری وموښی، ترڅو رنگونه ثابت پاتې شي او خپله
 ښکلا له لاسه ور نه کړي.

(۲- تصویر) درنگه ولو مرحله

(۴ تصویر) بالونېي له خنډو څخه د کاسې منځنۍ برخې ته به لېي رنگ ورکړي شوي دي.

(۳- تصویر) بالونېي په لږوې شکل به لېي رنگ ورکړي شوي دي

تعمین:
 له ختو څخه، په خپله خوښه یو حجم جوړ کری.

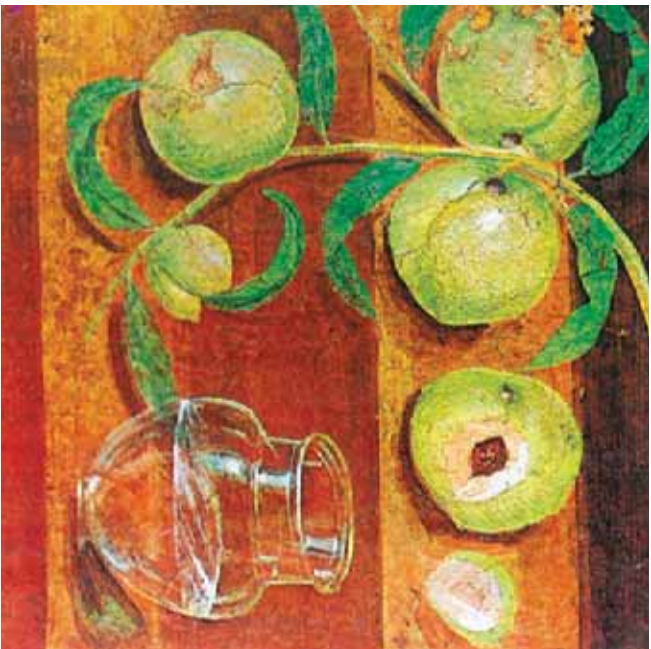

د لرغوني يونان او لرغوني روم هنرونه د لرغوني يونان او روم هنرونه د نورو هيوادونو له هنرونو سره څه توپير لري؟

د لرغوني يونان هنر: يونانيانو د ورته والي يا شباهت د هنر لومړنۍ نمونه له طبيعت څخه په لاس راوړه. د يونان ډير مهم آثار انساني مجسمې، د معمارۍ ودانۍ، ديوالي نقاشۍ، او نقش لرونکي گلدانونه دي. د يونان ديوالي نقاشۍ او مجسمې له منځه تللي دي. د يونان هنرمندان په نقاشۍ او مجسمه جوړولو کې د انسان د بدن په جوړولو کې له ډبرو بشکلو تناسبونو څخه استفاده کوي.

(۱- تصوير) د اګروپوليس معبد د يونان په
اتن کې ۵۵۰ ق م

۱) تصویر دیوالتی نقاشی به روم کی ۵۰م کال

لومړۍ تصویر د یونان د معمارۍ نمونه ده. دلرغوني روم هنر: د لرغوني روم مجسمې او نقاشي د یونان له هنري اثارو څخه کاپي شوي دي او د روم هنر د یونان له هنر څخه رېښې اخلي.رومیان د یونانیانو په شان له طبیعت نه تقلید کوي، هغوی په نړۍ کې د لومړۍ ځل لپاره په نقاشۍ او مجسمه کې د ورته والي یا شباهت هڅې کړي دي. په روم کې د لیو ودانیو جوړول پیل شول. رومیانو په دیوالی نقاشیو او موزائیک کې (د وړو او رنگه پارچو د څنګ په څنګ ایښودل څخه چې په دیوالونو، چتونو او د ځمکې په مخ لګول کېږي) د ودانیو د ښکلا لپاره ګټه اخیستله. ۲ او ۳ تصویرونه د لرغوني روم له هنر څخه انتخاب شوي دي.

۳) تصویر په موزائیک جوړ شوی دی دډنبر د ایسوس(رومي کلي) له یوناني موزائیک څخه د مرمړ له چټس څخه تاریخ ۲۱۰۰

نمونه:

که وغواړئ خپله نقاشي د موزائیک په ډول سرته ورسوئ باید کوم کارونه تر سره کوئ؟

د بېلو بېلو سیمې حجمونو جوړول

د کب او الوتونکي د جوړولو پاره څه کوئ؟
تاسې تر اوسه کبان او الوتونکي لیدلي دي؟
کوم یو ډول یې جوړولای شئ؟

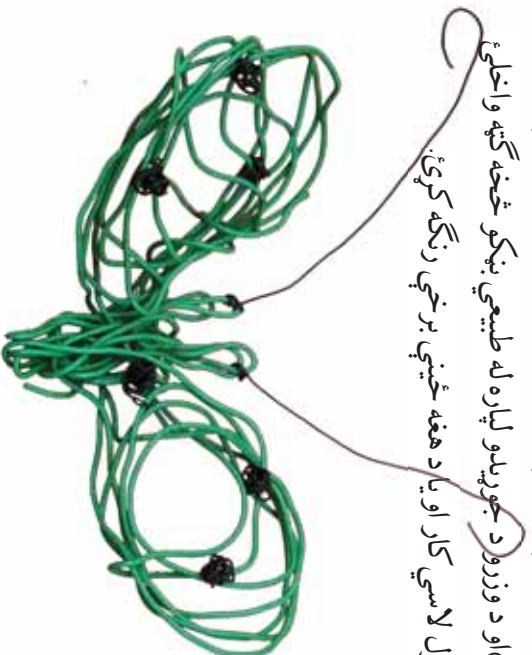

خپلې خوښې شوي نمونې ته په غور او دقت وگورئ او یا د هغې عکس وگورئ. د هغې شکل، اندازه، تناسب او... خپل ذهن ته وسپارئ. وروسته د هغې په جوړولو کې د سیمې کړې له میتود څخه ګټه واخلي. سیم په یو لږ سټاني متره لږګي باندې تاو کړئ او یوه وړه سیمې کړه جوړه

(۱ تصویر)

کړئ. په دقت سره هغه شکل چې ستاسې په ذهن کې دی، پرې اضافه کړئ. ترڅو هغه شکل چې غواړئ، جوړ شي. جوړ شوی کب او یا الوتزنکی په هغه وسیله بشپړ کړئ چې لری یې. د مثال په توګه د سترګو لپاره یې د میوړ د زړې (خسته) او د وزرو د جوړېدو لپاره له طبیعي ښکو څخه ګټه واخلي. په پلۍ کې یا ټول لاسي کار او یا د هغه ځینې برخې رنگه کړئ.

۲- تصویر) تکمیل شوی ښک

۴- تصویر) سترګې او لکۍ درېره وصل کړئ

۳- تصویر) سیمې ګرې ته د کب شکل ورکړئ.

تعمیرین:

۱- خپل کارونه د نورو د نندارې لپاره کنډیرئ او د هغې په هکله و خبرېږئ.

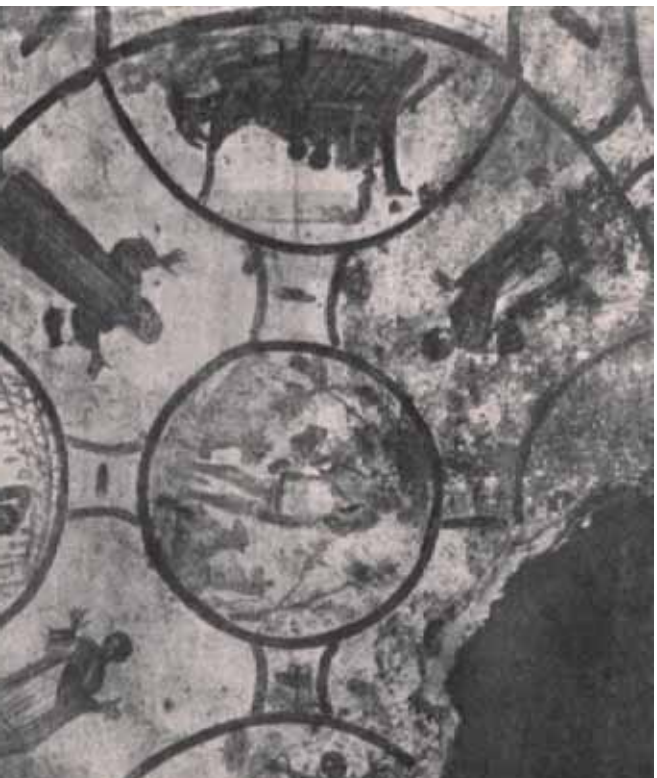

د مسیحي هنر په هکله په څه پوهیږئ؟

د مسیحیت هنر

د مسیحیت د لومړني دورې هنر: د مسیحیت په پیل کې د لرغوني روم حکومت دا دین په رسمیت نه پیژانل او د حضرت مسیح^(ع) پیروان یې شکنجه او ازارول. دوی د ځان له ویرې عبادتونه د ځمکې لاندې کوټو (زیر زمینی) کې په پټه تر سره کول. په دې کوټو کې د مسیحیانو د مړو قبرونه هم وو. لومړني نقاشۍ یې د همدې کوټو په دیوالونو انځور کې وې. لومړي تصویر ته وگورئ. د بیزانس هنر: د مسیحي دین له رسمي کیلو وروسته د

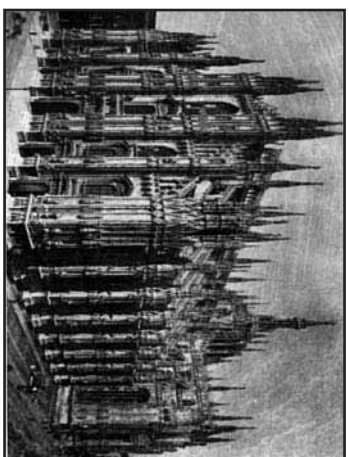
(۱) تصویر: د مسیحیت په لومړنیو وختونو کې په زیر زمینیو کې انځور کوي. ۴۰۰ م کال

۲) تصویر) د سانتا آپولناره کلیسا (د کلیسا داخلي منظر) (سانتا آپولناره) (۵۰۰ میلادي

معماری هنر او د بیزانس هنر وړو وړو را منځته شمو او ۱۰۰۰ کاله یې دوام و موند. د بیزانس کلیساوو ته یې په رنگه موزائیک بڼکلاور کوله. دغو موزائیک کاریو د روم او یونان له هنري کارو څخه واټن ونيو، تر څو د مسیحي دین د هنرونو بڼه یوازې تر لاسه کړي. دویم تصویر ته وگورئ. د گوتیک هنر: د گوتیک هنر له ایټالېي څخه پیل شو او ټولې اروپا ته وغځید. د گوتیک په دوره کې، د لویو او ډیرو لویو کلیساوو جوړولو دود و موند چې هغه د کلیساوو د

ډیوالونو د نقاشۍ لپاره مناسب نه وو، نو ځکه مسیحي هنرمندانو په کډکیمو او رنگه بڼښتو باندې خپل هنر ته ادامه ورکړه. ۳ او ۴ تصویر ته وگورئ.

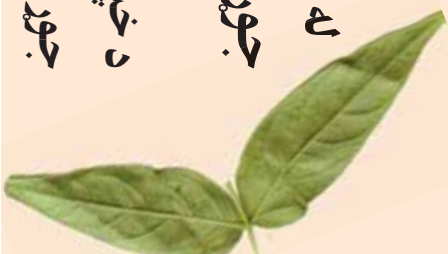
(۳) تصویر) نقش شوی کړکړي د کلیسا رنگگړکړي (رېښه) (۱۲ میلادي)

۴) تصویر) د گوتیک کلیسا باندې برخه، د ایټالیا د میلان کلیسا (۱۳۸۶)

تصویر:

- ۱- له خپلو خپلوانو او دوستانو سره د رنگه بڼښتو او د کوټې په داخلي فضا باندې دهغو د تاثیر په هکله وغږېدئ او د خبرو پايلې په څو کرښو کې وليکئ:
- ۲- له کومو تمدنونو سره چې اشنا شوي یاست. د هغو د معمارۍ نمونې سره مقایسه کړئ.

له طبیعي موادو څخه د لاسي کار جوړول د خپلې خوښې شکلونه په ساده طبیعي موادو جوړ کړئ.

ستاسې په چاپیریال کې کوم طبیعي مواد پیدا کيږي؟ لکه د ونو ښکلي نري
ښاخونه، درنډ تنو پوټکي، د ونو پاڼې، گلپاڼې، د الوتنکو ښکې، زبرې او
وړې، جبرې، د میوو زړې... له خپل چاپیریال څخه را ټول کړئ. خپلو را
ټول شویو موادو ته په څیر وگورئ او فکر پرې وکړئ، وروسته وگورئ

(۱- تصویر: طبیعي موادو راغونډول)

چې د کومو شکلونو د جوړولو لپاره باید وکارول شي. د سلينيتو په واسطه راټول شوي مواد داسې سره کلک کړئ چې ستاسې د خپلې خوښې شکل ترې جوړ شي. له دغو موادو څخه چې تاسې راټول کړي دي، څو مختلف شکلو ته جوړولای شئ.

۲- تصویر په طبیعي موادو د یوه لسان د خړې جوړول

۳- تصویر په طبیعي موادو د یو لوتونکي جوړول

۴- تصویر په طبیعي موادو د یوه مچ جوړول

تمرین:

- ۱- د طبیعي موادو له څو نمونو څخه، لکه: د ونو پاڼې، لښتې، تیرې، د بېلو بېلو زړو یا مند کوڅو څخه د خپلې خوښې شکل جوړ کړئ.
- ۲- د طبیعي ډول ډول موادو له ترکیب څخه، لکه: له تیرې، زړې او پاور څخه په خپله خوښه یو شکل جوړ کړئ.

د افغاني هنرمندانو پېژندل د افغانستان د معاصر هنر بنسټ اېښودونکي څوک دي؟

پروفیسور غلام محمد میمنګي:

استاد غلام محمد میمنګي د فاریاب ولایت په پوري مشهورې کورنۍ کې په ۱۳۵۲ لکال کې وزیږېد. خدای (ع) هغه ته په کوچنیوالي ښه هنري استعداد ورکړی و. هغه په ډیر لږ وخت کې د امیر عبدالرحمان خان او د هغه درباریانو پام ځان ته را واړاوه او په څوارلس کلنۍ کې کابل ته راغی. نوموړی د ډیرو څښتنو نقاشانو د لارښوونو له امله یو لوی هنرمند شو. استاد په هنري برخو کې ستر خدمتونه کړي دي د هغو له جملې څخه په ۱۳۰۲ هجري کال کې یې د صنایعو بنوونځي تاسیس کړ چې تر اوسه ډیر لوی لوی هنرمندان په کې روزل شوي دي او په هنري کارونو بوخت دي. پروفیسور غلام محمد میمنګي

په نقاشۍ، رسامۍ، سرښو په موسيقۍ، معمارۍ، مهندسۍ، شعر او ادبياتو کې
بې لوی لاس درلود. له استاد څخه ډیر هنري آثار پاتې شوي دي چې د هېواد
په دڼه او بهر کې ساتل کېږي. دده د نقاشۍ څو اثار د افغانستان په ملي گالري
کې ساتل کېږي. استاد د ۱۳۱۴ کال د ليندۍ (قوس) په میاشت کې له دې

فاني نړۍ څخه سترگې پټې کړې او په کابل کې
خاورو ته وسپارل شو.

استاد برښنا:

مرحوم استاد عبدالغفور برښنا د افغانستان
ډیر تکړه او غښتلی هنرمند و. استاد برښنا په
۱۲۶۸ کال په کابل کې وزېږېد. د حبیبې په
لیسه کې یې خپل تحصیلات بشپړ کړل او د
عالي هنري تحصیلاتو لپاره لویدیځ المان ته
واستول شو. خپل عالي تحصیلات یې د المان
د بنسکلو هنرونو په اکاډمۍ کې د شپږو کالو په
موده کې پای ته ورسول او بیرته وطن ته راستون
شو. په هنري او فرهنگي کارو بوخت شو. برښنا
په نقاشۍ کې یو ونلی هنرمند و. سرښو پر

تو په لیکلو کې یې لوی لاس درلود. استاد برښنا
د افغانستان معاصر هنر ته تر یوۍ کچې ولسي بڼه ورکړه. د افغانستان بېلې
بېلې تاریخي صحنې او د افغانستان د خلکو کروړو ته یې مراجعه وکړه
او د ټولنې د ټیټې طبقې معاصر هنر یې ور دڼه کړ. استاد برښنا د امکان تر
پورې هڅه وکړه چې ډیر سوچه افغاني رنگونه په افغاني سوچه موضوعگانو
کې و کاروي، تر څو افغاني هنر د اروپايي هنر له اغېزې جلا کړي. د استاد

برېښنا اثار لرغونې تصويرونه، طبيعي منظرې، فوکلور، ټيکي موضوعگانې او د ډيپريټونو رسمونه ټول د خپلو خلکو د هويت څرگندوی دي. استاد په ۱۳۵۲ هـ ش کال کې د ۶۶ کالو په عمر له دې فاني نړۍ څخه سترگې پټې کړې او په کابل کې خاورو ته وسپارل شو.

استاد غوث الدين:

استاد (غوث الدين غوثي) د غلام محي الدين زوی په ۱۲۸۹ هـ ش کال يې په کابل کې سترگې و غړولې. ده ابتدايي تحصيلات په غزني کې سرته ورسول. ځوان غوث الدين په ۱۳۰۹ هـ ش

کال له يوې څلويښت کسيزې ډلې سره د

صنایعو په ښوونځي کې د نقاشۍ د

هنر د زده کړې لپاره شامل شو.

تر فارغيدو وروسته په همدې

لیسه کې د ښوونکي په صفت

و گمارل شو. بيا د مخابراتو په

وزارت کې د پستي موزيم د

مدیر په حيث و ټاکل شو. په

څیرو زیاتو پستي ټکټو کې دده

اثار موجود دي. په قندهار کې

څیرې مهمې او تاریخي پيښې

چې ډیر کالونه یې دوام کړي

وړ، دده په اثارو کې لیدل کیږي.

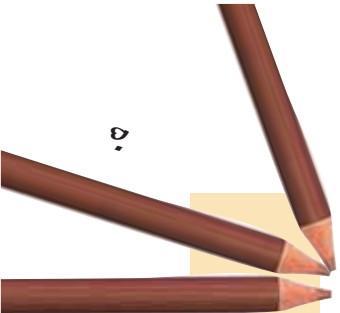

د اثار شل هنري اثرونه دي چې درياليزم او رومانترزم په سبک انځور شوي دي. استاد غوث الدين په ۱۳۶۱ هـ ش کال کې د هنرمندانو د اتحاديې رئيس و. دده اثارو په اسيا، افريقا او په مصر کې لومړۍ جايزې تر لاسه کړي دي. همدارنگه دده اثارو په هندوستان او بلغاريا کې هم جايزې گټلي دي. د اثارو شمير يې له (۲۰۰۰) تر (۲۵۰۰) پورې رسېږي. هغه د پوهنې وزارت د هنر نښان او رښتين نښان تر لاسه کړي دي. استاد د ۸۵ کالو په عمر په امريکا کې مړ او په هغه ځای کې خاورو ته وسپارل شو.

تصویر:

تاسې په خپلو ولايتونو کې كوم هنرمندان پيژنئ؟ د مهمو اثارو نومونه يې واخلئ!

د افغانستان له ملي موزیم سره پېژندګلوي

موزیم داسې ځای یا ودانۍ ده چې د هیواد تاریخي او فرهنګي اثار په کې ساتل کېږي. د هنري او تاریخي نمونو ساتل په فرهنګي لحاظ د ډیر ارزښت وړ دي. دولت د تاریخي اثارو د ساتنې لپاره موزیمونه ایجادوي. د افغانستان د ملي موزیم بنسټ په ۱۳۹۲ هـ ش کال کې د عجایب خانې په نوم کېښودل شو. په لومړنیو وختونو کې په هغه کې خطي نسخې، د قرآن کریم تفسیرونه، په لاس ګڼل

شوي توکي، حرابي وسیلې، بیرق او ... ساتل کیدل. د اثار د ۱۳۰۷ او ۱۳۰۸ هـ ش کالو ځان بور نوونکو پښو او بریدونو لاندې راغلل او پاتې شوني یې په ۱۳۰۸ هـ ش کال کې یوې بلې ودانۍ ته یوړل شول او د کابل د موزیم تر عنوان لاندې یې خپل مناسب فعالیت پیدا کړ. په ۱۳۳۹ هـ ش کال د یونسکو د هیټونو په مرسته د موزیم تشکیلات د علمي معیارونو په پام کې نیولو سره اصلاح کړای شول. د کابل موزیم په ۱۳۵۲ هـ ش کال کې د افغانستان د ملي موزیم په نوم یاد شو.

په ۱۳۵۳ هـ ش کال کې د هغه الماری او وتریڼونه په عالي شکل ډیزاین شول، ترڅو چې اثار یې نندارې ته کښېښودل شي او نوي ځانګې په کې جوړې شوې، ترڅو د هغې بیا جوړونه تر سره شي. پر هغې سربیره هنري اثار یې فهرست بندي هم شول. د کورنیو جګړو په پیل سره په ډیر تاسف چې ډیر کالونه یې دوام وموند، ملي موزیم مناسبه پراختیا ونه موندله.

د افغانستان په ملي موزیم کې د هیواد د بېلو بېلو سیمو ډیر زیات شمیر اثار په مختلفو پیړیو پورې، لکه: د ډبرو دورې، د برونزو دورې د اوسپنې دورې پورې اړه لري، ساتل کېږي.

سربیره په دې د لومړنیو مدنیتونو یو زیات شمیر اثار، لکه: کریکو باختري مدنیت کریکو- بودیک مدنیت او د ګندهارا مدنیت په دې موزیم کې ساتل کېږي.

د اووم ټولګي د منابعو فهرست

- ۱- د ماشومانو او نوي ځوانانو د نقاشۍ د تدریس لارښود، د غلام محی الدین شبنم غزنوي اثر، ۱۳۸۰ هـ ش کال
- ۲- د لومړنۍ دورې د لومړیو، دویمو او دریمو ټولګیو د هنر د تدریس لارښود. کور د نمبر ۴- ۵۳ و ۱۳۸۵
- ۳- د طراحي او نقاشۍ د طریقو لارښود. روښ پاکبار
- ۴- د تجسمي هنرونو جهاني مسلکي او حرفوي کود ۲۱- ۱۳۸۶، ۳۵۸، ۱۳۸۶
- ۵- د تجسمي هنرونو اصول، ډاکتر محمد حسین حلیمي
- ۶- طرح او شکل (کلاس مقدماتی من درما هاوس)، یو هانس ایتن.
- ۷- سود طراحي فني و حرفوي کود ۹۲- ۳۵۹، ۱۳۸۶، ۱۳۸۶
- ۸- د ایتن د رنگ کتاب.
- ۹- د لاسي چاپ کارگاه ۱ فني حرفوی کود ۲۰- ۳۵۸، ۱۳۸۴
- ۱۰- د هنر دایرة المعارف، روښ پاکبار.
- ۱۱- د هنر تاریخ، ارزښت، کامریچ، تهران نشرات، تهران، ۱۳۸۰
- ۱۲- ۱- نړۍ د هنر تاریخ، فني او حرفوی کود ۴۰- ۱۳۸۵ او ۷- ۱۳۸۶، ۴۷۰، ۱۳۸۶
- ۱۳- ۱- په تاریخ کې د هنر سیر ۱، د پوهنځي نه مخکې کود ۳- ۱۳۸۶، ۵۹۴، ۱۳۸۶
- ۱۴- افغانستان (دمقالو مجموعه) ژباړونکي هوشنگ اعلم او مرتضی اسعدی
- ۱۵- افغانستان د تاریخ فشرده فاروق انصاری د مطالعاتو مرکز، کابل، ۱۳۸۶
- ۱۶- د افغانستان مختصر تاریخ، علامه عبدالحی حبیبی.
- ۱۷- د خط تاریخ او د افغانستان لرغوني لیکنې. علامه عبدالحی حبیبی.
- ۱۸- ۱- موزیم پېژندنه او د افغانستان د موزیمونو سره دیارتمنت اټنو گرافي او لرغون پېژندنه، د کابل پوهنتون د اجتماعي علومو پوهنځي، پوهندوی محمد رسول باوري- کابل ۱۳۷۵ کال.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library